
РАДИКАЛНЕ КВИР ПОЛИТИКЕ: ОД ДИСАГЕНСНОСТИ ДО АХУМАНОГ

УДК 321.01+141.319.8

Оригинални научни рад

Андрија Филиповић
Факултет за медије и комуникације,
Универзитет Сингидунум

Сажетак

У овом тексту аутор истражује могућност заснивања радикалних квир политика на појмовима дисагенсности и ахуманог. Са једне стране, такве квир политике критикују хетеронормативни субјект и тело као организам, а са друге аксиоматику капитализма у њеном неолибералном облику. Појам дисагенсности указује на темељну асиметрију у конституисању субјекта у оном погледу да испод субјекта представе леже пасивне синтезе и ларвална сопства која поседују другачије темпоралности од оне линеарне својствене субјекту представе и телу као организму. Појам ахуманог, пак, указује на нужност превазилажења онога људског (субјекта репрезентације/тела као организма) ради темељне критике како капитализма тако и хетеронормативности. Ахумано јесте оно пре/после човека које је изван идентитета мишљења и бивствовања и као такво је онтолошки услов дисагенсности. Аутор ће показати да, с обзиром на то да су радикалне квир политике онтолошки утемељене на оном ахуманом, апсолутној иманенцији, оне крећу од критике (неолибералног/хетеронормативног) субјекта до изумевања нових форми живота (после човека као организма).

Кључне речи: квир, политика, капитализам, дисагенсност, ахумано

У овом раду увешћу појмове дисагенсности и ахуманог као оруђа за критику неолибералног субјекта и (ин)дивидуе као раци-

оналног економског субјекта односно чисте моћи делања, а у покушају развијања онтолошког оквира за радикалне квир политике. Почећу са Масумијевим (Brian Massumi) развијањем Делезовог (Gilles Deleuze) појма дивидуалног. По Делезу, најбитнија карактеристика савремености, за коју релативна иманенција аксиоматике капитализма служи као нужни онтолошки услов,¹⁾ јесте друштво контроле које ствара дивидуе путем модулације. Аксиоматика капитализма састоји се од неколико основних аксиома: изоморфија (државе и разне државне формације су модели реализације аксиоматике), аксиом сабирања/одузимања по коме аксиоматика непрестано додаје нове аксиоме што је уједно и суштина аксиоматике капитализма и суштина проблема изумевања нових форми живота, аксиом засићења (иманентна аксиоматика се увек суочава са властитом границом која се, са друге стране, увек помера све даље изумевањем нових територија), аксиом снаге (аксиоматика поседује више снаге од елемената који чине њени модели), аксиом укљученог средњег члана (неједнака размена флуксева), аксиом пребројивости (квантитизација флуксева) и аксиом неодлучивих исказа (потенцијалност за небројивост унутар аксиоматике). Модулација, као технологија друштва контроле, заснована је на континуалној контроли кроз коју је појединци удвостручују. Појединци постају дивидуе кроз специфичне механизме модулације: 1) препознавање образаца (нове форме контроле не функционишу кроз пуку дисциплинарну опсервацију, већ кроз препознавање образаца или кодова), 2) антиципација активности („дисциплина контролише активност путем приморавања појединаца да усвоје специфичну форму или калуп, стабилни облик на одржавању којег појединци потом активно раде, нова форма контроле антиципира активност и често је део агрегата или групе“,²⁾ 3) организација антитеза (насупротив дисциплинарног форми моћи која је тежила да сегментира време, контрола конструише време као континуум и истовременост), 4) програмирање флуксева („док је дисциплина покушавала да конструише и просторно уједини силе на механички начин, модулација покушава, путем прорачунавања, да антиципира појаву образаца флукса или енергије

1) Вид.

2) Gilles Deleuze and Félix Guattari: *A Thousand Plateaus*, Continuum, London/New York, 2004, стр. 509–522. David Savat, “Deleuze’s Objectile: From Discipline to Modulation”, у зborniku: *Deleuze and New Technology*, (priređili: David Savat, Mark Poster), Edinburgh University Press, Edinburgh, 2009, стр. 52.

унутар турбулентног система“).³⁾ Овако произведена дивидуа, по Масумију, састоји се од два нивоа. Први ниво је ниво индивидуалног јединства, површинског нивоа, који је уједно и ниво на којем се оформљује субјект интереса. Други ниво је инфраиндивидуални ниво који се састоји од „интензивних елемената у интра-делању. То су непосредно повезане варијације које се налазе у напетости и које се усклађују у непосредној близини“.⁴⁾ Инфраиндивидуални ниво је интензивни, афективни, виртуални ниво и он је суштински безличан и трансиндивидуалан, што значи да он непосредно и непосредовано комуницира између дивидуа. Када се изражава на површинском нивоу дивидуе, оно инфраиндивидуално се региструје као расположење. Или друкчије речено, када се кодификује афект постаје афекција или емоција.

Испод нивоа појединачног и рационалног субјекта, дакле, лежи инфраиндивидуални ниво виртуалних афектата који је уједно и субрепрезентациони ниво контемплирајућих јастава. У *Разлици и понављању* Делез пише да су прошлост, садашњост и будућност производе кроз пасивне синтезе које се одигравају испод активних синтеза субјекта репрезентације.⁵⁾ Ове пасивне синтезе производе мноштва контемплирајућих јастава које сачињавају ларвалне субјекте пасивног сопства. Прва пасивна синтеза је кључна за конституисање других аспеката времена, као и за конституицију пасивног сопства и активног субјекта репрезентације. Она конституише садашњост као „живу садашњост“, али „она

3) *Ibid.*, str. 53.

4) Brian Massumi, *The Power at the End of Economy*, University of Duke Press, London/Durham, 2014, стр. 20.

5) „Али у поретку конститутивне пасивности опажајне синтезе упућују на органске синтезе, као што чулност чула упућује на првобитну чулност, на оно што јесмо. Сачињени смо од воде, од земље, од светлости и контрахованог ваздуха, не само пре него што их препознамо, односно представимо, већ и пре него што их осетимо. У својим рецептивним и перцептивним елементима, али и у унутрашњим меким органима телесне дупље, сваки је организам збир контракција, задржавања и очекивања. На нивоу те првобитне животне чулности, доживљена садашњост у времену већ ствара прошлост и будућност. Та се будућност у потреби појављује као органска форма очекивања; прошлост задржавања појављује се у хелијском наслеђу. Штавише: те органске синтезе, у комбинацији са опажајним синтезама које су надограђене на њих, развијају се у активне синтезе памћења, односно психо-органске интелигенције (инстинкт и учење). Потребно је, дакле, да разлучимо не само форме понављања у односу на пасивну синтезу, већи и нивое пасивних синтеза, и комбинације тих нивоа међу собом, и комбинације тих нивоа са активним синтезама“, Жил Делез, *Разлика и понављање*, Федон, Београд, 2001, стр. 127–128.

нужно образује садашњост извесног трајања, садашњост која се исцрпљује и која пролази, која је променљива с обзиром на врсте, индивидуе, организме и делове организма који се разматрају”.⁶⁾ Битни увид који се може извући из овог цитата јесте да постоје различита трајања не само за различите врсте и појединце, већ да постоје различита трајања у зависности од „делова организма“, то јест да свако ларвално сопство или контемплирајући его поседује властито трајање. Из овог увида следи и одређена концепција онога шта организам јесте, то јест, онога што тело јесте и шта може да уради. Испоставља се да је тело мноштво различитих и диференцирајућих трајања која су уједињена једино на нивоу активних синтеза репрезентационог субјекта. Или, да употребим терминологију са почетка овог текста, јединство оног инфраиндивидуалног постиже се само на нивоу оног (ин)дивидуалног које је концептуализовано као рационални субјект чисте моћи делања.

Наредни корак је *афирмација* пасивности, насупрот негативној квир теоријској концептуализацији пасивности, која би нам дозволила да досегнемо ахумани ниво мноштвених трајања и, можда, развијемо различите форме живота на основу њих – оно што у овом раду називам дисагенсношћу (насупротив агенности или моћи деловања каква је дефинисана у аксиоматици капитализма и друштву контроле). Оно што називам негативном квир теоријском концептуализацијом пасивности можда је најбоље приказано у делу Леа Берсанија (Leo Bersani) и, нарочито, у његовом тексту „Is the Rectum a Grave?“.⁷⁾ Берсани у овом тексту развија читање пасивности као онога што је асоцијално, као оно што раскида све везе које повезују (ин)дивидуе кроз разарање субјекта, и најбитније, као оно што следи не само логику већ и политику истог. Иако сам у потпуности сагласан са Берсанијевим позивом да се субјект теоријски и, још важније, практично разори, оно што је проблематично у његовом објашњењу јесте то што је квир политика у разарању субјекта заснована на логици

6) Исто, стр. 135.

7) Вид. Leo Bersani, “Is the Rectum a Grave?”, *Is the Rectum a Grave? and Other Essays*, Chicago University Press, Chicago, 2010, стр. 3–30. Али има бројних других укључујући Џека Џудит Халберстам (Jack Judith Halberstam) и његову/ њену теорију квир неуспеха и Ли Еделмана (Lee Edelman) и његову концептуализацију квир негативности која негира будућност структурисану у складу са хетеросексистичком фигуром Детета. Вид. Judith Halberstam, *The Queer Art of Failure*, Duke University Press, London/Durham, 2011.; Lee Edelman, *No Future: Queer Theory and the Death Drive*, Duke University Press, London/Durham, 2004.

истог.⁸⁾ Концептуализујући квир политику у онтолошком оквиру истог, ми смо и даље превише људски, да парафразирам Ничеа, и стога још увек субјекти активне и чисте моћи делања у оквиру неолибералне форме. Другим речима, следећи онтологију истог у квир политици ми можда исклизавамо из стега хетеронормативности, али не измичемо и не можемо да измакнемо аксиоматици капитализма.

Видео рад британског уметника Ајзака Џулијена (Isaac Julien) *The Attendant* из 1993. године,⁹⁾ али и *O Fantasma* португалског редитеља Жоао Педра Родригеша (João Pedro Rodrigues) из 2000. године,¹⁰⁾ нуде пример мисаоно-осећајних стратегија, да позајмим појам Брајана Масумија, у приступу питању времена које га, са једне стране, чине квир у смислу да време престаје да буде линеарно, а са друге, непосредно повезују време са телом и свим његовим пропратним не/дискурзивним категоријама. Најбитнији мотив за мој аргумент није само пракса садомазохизма таква каква је приказана у овим радовима, иако важна за разарање субјекта путем исцрпљивања тела као организма, већ идеја да садомазохизам повезује тела преко различитих времена, класа, раса и сексуалности. Садомазохизам као мисаоно-осећајна стратегија омогућава отварање тела да би оно оформило односе који се крећу кроз простор и време логиком која није у складу са линеарношћу организма и аутономног субјекта. Темпоралност и просторност садомазохизма у овом видео раду и филму разумљиви су једино ако их читамо у другачијем онтолошком оквиру, оквиру који не концептуализује пасивност као онтолошки негативну праксу која следи логику истог. Другим речима, *The*

8) „Сопство је практично средство; уздигнуто до статуса етичког идеала оно је забрана насиља. Ако је сексуалност друштвено дисфункционална у оном погледу да окуља људе да би их гурнула у саморазарајућ и солипсистички *jouissance* који их раздваја, оно се може мислити као примарна хигијенска пракса ненасиља. 'Опсесију сексом' геј мушкараца далеко од тога да треба негирати већ је треба славити – не због њених врлина у погледу заједнице, нити због њеног субверзивног потенцијала за пародирање мачизма, нити због тога што нуди модел правог плурализма друштву које истовремено слави и кажњава плурализам, већ зато што никада не престаје да представља интернализованог фалусног мушкараца као бесконачно вољеног објекта жртве. Мушка хомосексуалност прокламује ризик самог сексуалног и чинећи то она предлаже и опасно представља *jouissance* као облик аскезе“, Leo Bersani, “Is the Rectum a Grave?”, *op. cit.*, стр. 30.

9) За кратки опис филма вид. <http://www.isaacjulien.com/films/attendant>

10) За кратки опис филма вид. <http://www.imdb.com/title/tt0239381>

Attendant и *O Fantasma* показују да нам је потребно још нешто да бисмо приступили квір политици у њеном пуном критичком потенцијалу, а то су појмови дисагенности и ахуманог.

Винсент Вудард (Vincent Woodard) понудио је нарочиту теоретизацију простор-времена унутрашњости у његовој књизи *Delectable Negro*. Он указује на „потребу да се поново промисли генеалогичка телесних отвора црног мушкарца, да се преиспита њихов политички значај, да се телесни отвори одвоје од црних геј тела и сексуалних пракси, и да се почне, на најкреативније могуће начине, лоцирати црно самообликовање и културално формирање унутар еротизоване мушке унутрашњости“.¹¹⁾ Уста и анус постају релационе структуре уместо утилитарних површина и сам тим унутрашњи простори ових телесних отвора постају и актуелна геополитичка места.¹²⁾ „Предлажем да у анусу и усној дупљи пронађемо продуктивне и репродуктивне односе према земљи, пејзажу, месту, дому и домовини, између осталих места“, даље пише Вудард.¹³⁾ Отуда у тело које није организам проналазимо унутрашњост која прелази границе између телесних отвора и геопросторних места, док анални отвор постаје фигура/структура која (ре)продукује односе и отуда је агенсна или, прецизније, дисагенсна. Он је дисагенсан у смислу да компликује односе између активности и пасивности. Са једне стране, анус је телесни отвор који се уобичајено концептуализује као место пасивности, док са друге стране постајући продуктивна структура он је и активан у јаком смислу те речи.

Сажимајући и окупљајући Вудардову теоретизацију телесних отвора, Џулијанов и Родригешов приказ садомазохизма и Делезову реконцептуализацију мазохизма, може се рећи да њихова триангулација производи нарочиту онтологију жеље. Наиме, мазохизам изазива промену у односу између понављања и принципа задовољства: „Задовољство је сада форма понављања повезана са понављањем, она која прати и следи понављање, која је као таква постала снажна, независна сила... Задовољство и понављање су тако заменили улоге, као последица изненадног скока, то јест дво-струког процеса десексуализације и ресексуализације. Бол у овом

11) Vincent Woodard, *Delectable Negro: Human Consumption and Homoeroticism within U.S. Slave Culture*, New York University Press, New York/London, 2014, стр. 211.

12) За теоретизацију усне дупље вид. Brandon LaBelle, *Lexicon of the Mouth: Poetics and Politics of Voice and the Oral Imaginary*, Bloomsbury, New York/London, 2014.

13) Vincent Woodard, *Delectable Negro...*, *op. cit.* стр. 226.

случају нема никакав сексуални значај: управо супротно, он представља десексуализацију која понављање чини аутономним и даје му тренутну превласт над задовољствима ресексуализације“.¹⁴⁾

Задовољство, каже Делез пишући о Мишелу Фукоу (Michel Foucault), прекида иманентни процес жеље,¹⁵⁾ оно долази да прекине позитивност жеље и конституисање њеног поља иманенције, што значи да у мазохизму, понављање (са разликом) то јест жеља насупрот задовољству, ствара линије бега од организације тела и тела као организма. Мазохизам као уговор који производи де/ресексуализацију тела нека је врста стратегије у смислу Фукоове тезе о садомазохизму као еротизацији моћи, то јест, еротизацији стратешких односа ради стварања задовољства или „употреби стратешких односа као извора задовољства (физичког задовољства)“.¹⁶⁾ Мазохистичко исцрпљивање нормализованог тела води дисрупцији субјективизованог тела и, отуда, „смрти“ човека, то јест, оно води ка реконцептуализацији људског тела због чега оно више не може бити структурисано на дуалистички начин (ако следимо просветитељско-рационалистичку линију мишљења), нити се његов развој може линеарно концептуализовати као у фројдовској психоанализи. Наиме, Фројд (Sigmund Freud) је утврдио хронолошки развој од оралне преко аналне до гениталне/фалусне фазе, приписујући овој последњој кључни значај у оформљивању личности. Мазохистичко измештање ерогенних зона са гениталија и/или ануса на цело тело узурпира нормативно разумевање развоја личности и омогућава уживање у властитом (и туђем) телу на начин који је посве другачији од онога који је понудио Фројд, а који је, између осталих ствари, основа онога људског.¹⁷⁾ По речима Феликса Гатарија (Félix Guattari), ово је измештање нагласка са симболичке кастрације, која се живи као постедипална потчињеност, на „контингентне изборе“ који дају егзистенцијалну конзистенцију новом прагматичким поли-

14) Gilles Deleuze, *Coldness and Cruelty*, Zone Books, New York, 1987, стр. 134.

15) Вид. Жил Делез, „Жеља и задовољство“, *QT: Часопис за квир теорију и културу*, 5-6/2011, стр. 54–62.

16) Michel Foucault, “Sexe, pouvoir et la politique d’identité”, *Dits et écrits II, 1976–1988*, Gallimard, Paris, 2001, стр. 1562.

17) За више о изградњи линеарности као начину оријентисања и реконституцији „људског“ тела као и о ономе шта значи не следити уобичајено стандардизовано линеарно кретање у свакодневном животу вид. Sara Ahmed, *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*, Duke University Press, Durham/London, 2006.

ма: „Истраживања морају обратити посебну пажњу на сингуларна својства семиотичких веза које подржавају такве изборе (*ritournelles*, црте лица, постајања животињом итд.). Паралелно са њиховим семиотичким функцијама означавања и дезигнације, она развијају егзистенцијалну функцију која катализује нове универзуме референтности. [...] Она ће се усредсредити на развијање безбројних нетелесних, недељивих материјала који нас, како нас је искуство жеље научило, могу одвести далеко изван нас самих и далеко изван територијалних окружења ка неочекиваним, нечувеним универзума могућности“.¹⁸⁾

На почетку овог текста написао сам да капитализам производи људски субјект као чисту моћ делања. Таква моћ делања, с обзиром на то да је чиста уједно је и неукљана друштвом и историјом. *The Attendant* и *O Fantomas* показују да су тела увек већ импицирана у густе мреже односа различитог квалитета и квантитета и експлицирана кроз нелинеарну темпоралност и нестабилну просторност као епифеномени таквих односа. Појам дисангенсности какав сам овде развио указује управо на то, на идеју да је људски субјект само „врх леденог брега“ док испод њега (и изнад њега, ако се задржимо на овој просторној метафори) постоји непрестано превирање мноштва трајања различитих интензитета које оформљује пасивне субјекте или ларвална сопства. Са једне стране, ово води ка појму оног ахуманог које одбија капиталистичко схватање људске моћи делања, с обзиром на то да је ово ахумано увек већ имплицирано не само у историјско одређену друштвеност као њен онтолошки услов, већ прелази границе уско дефинисаног тела као организма и отвара се ка ономе што више није људско. Са друге стране, субрепрезентативно или инфраиндивидуално мноштво одбија било какву идеју негативности и стога упућује на квир политику која није заснована на истом и превреднује идеју пасивности. Дисагенсност позива на заједницу пасивних субјеката која би се састојала од мноштва међузависних и узајамно одређујућих ахуманих сила на равни нерелативне иманенције.

Онтолошки услов дисагенсности јесте оно ахумано. Постоји више модела онога што називам ахуманим у распону од Делезових трајања ларвалних сопстава заснованих на нерелативној иманенцији (односно апсолутној иманенцији) преко архифосила

18) Félix Guattari, “Entering the Post-Media Era”, *Soft Subversions: Texts and Interviews, 1977–1985*, Semiotext(e), Los Angeles, 2009, стр. 304–305.

и хипер-хаоса као антикорелационистичких концепција Кентена Мејасуа (Quentin Meillasoux),¹⁹⁾ до реалног објекта као једног од четири пола онтолошке структуре ствари Грејема Хармана (Graham Harman),²⁰⁾ и антимишетичко-антибуржујске онтологије као математике и филозофије догађаја Алена Бадјуа (Alain Badiou),²¹⁾ да поменем само неке.²²⁾ Реч је о веома различитим филозофијама и теоријама које наизглед често стоје на опречним позицијама, али једно им је заједничко – редефиниција односа између бивствовања и мишљења. Наиме, основа онога што Мејасу назива корелационизмом јесте „идеја према којој имамо приступ само корелацији између мишљења и бића, а никад једном од ових термина узетом засебно“,²³⁾ и управо су свест и језик, односно филозофије субјекта и језика (било у „континенталном“ или „аналитичком“ виду), кључне форме кроз које се ова корелација успостављала. Корелација мишљења и бића кроз медије свести и језика укида спољашњост, односно све оно изван свести и језика дато је искључиво кроз свест и језик, за свест и језик. То споља, Велико Споља или апсолутно Споља јесте „оно Споља које нам није било релативно, које је било дато као индиферентно свом давању да би било оно што јесте, да би као такво постојало по себи, мислили га ми или не; оно Споља које мишљење може да истражи с оправданим осјећањем да се налази на страниј територији – да се налази сасвим другдје“.²⁴⁾

Апсолутно Споља јесте апсолутна иманенција у Делезовом случају,²⁵⁾ и у његовој филозофији овај појам стоји, условно рече-

19) Кентен Мејасу, *Послије коначности: Оглед о нужности контингенције*, Друштво философа Црне Горе, Никшић, 2014.

20) Graham Harman, *The Quadruple Object*, Zero Books, London, 2011.

21) Alain Badiou, *L'Être et l'Évenement*, Seuil, Paris, 1988.

22) Могуће је, заправо, направити грубу поделу на оне филозофије и теорије усредсређене на процес, такозвани нови материјализми, и оне филозофије и теорије усредсређене на објект, такозвани спекулативни реализми или ООО (онтологије оријентисане на објект). Вид. Tristan Garcia, *Form and Object: A Treatise on Things*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2014.

23) Кентен Мејасу, *Послије коначности...*, *op. cit.*, стр. 15. Таква корелација је чак „изворнија“ и од корелације субјекта и објекта као, на пример, код Мартина Хајдегера (Martin Heidegger) који пише о саприпадности бивствовања и човека изван метафизике представе или субјект/објект односа.

24) *Исто*, 18.

25) „Рекло би се да је прави План иманенције у исти мах оно што мора бити мишљено и оно што не може бити мишљено. То би он био – немишљење у мишљењу, ослонац сваког плана, иманентан сваком мисливом, план који не

но, насупрот појму релативне иманенције. Релативну иманенцију конституише аксиоматика капитализма друштва контроле о којој је било речи на почетку овог текста, док је апсолутна иманенција управо оно Споља (иако онтолошки услов) релативне иманенције. Апсолутна иманенција је „материја [која је] раван конзистенције или тело без органа, другим речима, неоформљено, неорганизовано, нестратификовано или дестратификовано тело и сви његови токови: субатомске и субмолекуларне честице, чисти интензитети, превиталне и префизичке слободне сингуларности“.²⁶⁾ Управо на том (инфраиндивидуалном) нивоу долази до контракција које оформљују ларвална сопства пасивних синтеза и која су разутемељујућа основа за активне синтезе репрезентационог субјекта чисте моћи делања.

Надаље, по Делезу и Гатарију постоји бар пет политика заснованих на кретању ка границама са апсолутном иманенцијом као оним ахуманим, односно постоји пет типова тела без органа и то су хипохондрично, параноично, схизоидно, дрогирано и мазохистичко тело. Код хипохондричног тела сви органи су већ уништени и ништа се не дешава, код параноичног тела органи су изложени непрестаним нападима спољашњих сила док се схизоидно и дрогирано тело боре властитим снагама против својих органа. Мазохистичко тело покушава да се затвори да би приморало органе да престану да функционишу,²⁷⁾ и као што смо видели оно је карактеристично за неке видове радикалних квир политика. Делез и Гатари кажу следеће у вези са радом са границама апсолутне иманенције: „Постави се на слој, експериментиши са приликама које он нуди, пронађи пригодно место на њему, пронађи потенцијална кретања детериторијализације, могуће линије бега, доживи их, произведи коњункције тока ту и тамо, испробај континууме интензитета сегмент по сегмент, заузимај делић нове земље у свако време. Управо кроз пажљив однос са слојевима успевамо да ослободимо линије бега, проузрокујући да коњуговани токови прођу и побегну и испоставе непрестане интензитета

доспева да буде мишљен. То је оно најинтимније у мишљењу, а ипак апсолутно изван њега – једно изван које је најудаљеније од сваког спољашњег свега, зато што је у исти мах и унутар које је дубље од читавог унутрашњег света“, Жил Делез и Феликс Гатари, *Шта је филозофија?*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, 1995, стр. 76.

26) Gilles Deleuze and Félix Guattari. *A Thousand Plateaus, op. cit.*, стр. 49.

27) Исто, стр. 166–167.

за тело без органа“.²⁸⁾ Радикалне квир политике онтолошки су утемељене на оном ахуманом, апсолутној иманенцији, и у том погледу крећу се од критике (неолибералног/хетеронормативног) субјекта до изумевања нових форми живота (после човека као организма).

Литература:

- Ahmed, Sara: *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*, London/Durham: Duke University Press, Durham/London, 2006.
- Badiou, Alain: *L'Être et l'Événement*, Seuil, Paris, 1988.
- Bersani, Leo, “Is the Rectum a Grave?,” *Is the Rectum a Grave? and Other Essays*, Chicago University Press, Chicago, 2010, стр. 3–30.
- Deleuze, Gilles: *Coldness and Cruelty*, Zone Books, New York, 1987.
- Делез, Жил: *Разлика и понављање*, Федон, Београд, 2001.
- Делез, Жил, „Жеља и задовољство“, *QT: Часопис за квир теорију и културу*, 5-6/2011, стр. 54–62.
- Делез, Жил и Феликс Гатари: *Шта је филозофија?*, Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, 1995.
- Deleuze, Gilles and Félix Guattari: *A Thousand Plateaus*, Continuum, London/New York, 2004.
- Edelman, Lee: *No Future: Queer Theory and the Death Drive*, Duke University Press, London/Durham, 2004.
- Foucault, Michel, “Sexe, pouvoir et la politique d’identité”, *Dits et écrits II, 1976–1988*, Paris: Gallimard, 2001, стр. 1554–1565.
- Garcia, Tristan: *Form and Object: A Treatise on Things*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2014.
- Guattari, Félix, “Entering the Post-Media Era”, *Soft Subversions: Texts and Interviews, 1977–1985*, Los Angeles: Semiotext(e), стр. 301–306.
- Halberstam, Judith: *The Queer Art of Failure*, Duke University Press, London/Durham, 2011.
- Haraway, Donna: *Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature*, Routledge, London, 1990.
- Harman, Graham: *The Quadruple Object*, Zero Books, London, 2011.
- LaBelle, Brandon: *Lexicon of the Mouth: Poetics and Politics of Voice and the Oral Imaginary*, Bloomsbury, New York/London, 2014.
- Massumi, Brian: *The Power at the End of Economy*, University of Duke Press, London/Durham, 2014.
- Мејасу, Кентен: *Послије коначности: Оглед о нужности контингенције*, Друштво филозофа Црне Горе, Никшић, 2014.
- Savat, David, “Deleuze’s Objectile: From Discipline to Modulation”, u zborniku: *Deleuze and New Technology*, (priređili: David Savat, Mark Poster), Ed-

28) Исто, стр. 178.

inburgh University Press, Edinburgh, 2009, стр. 45–62.

Woodard, Vincent: *Delectable Negro: Human Consumption and Homoeroticism within U.S. Slave Culture*, New York University Press, New York/London, 2014.

Andrija Filipović

RADICAL QUEER POLITICS: FROM DISAGENCY TO THE AHUMAN

Resume

In this text, the author explores the possibility of founding queer politics on the concepts of disagency and the ahuman. On the one hand, such queer politics critique the heteronormative subject and the body as organism, and on the other they critique the capitalist axiomatic in its neoliberal form. Concept of disagency points to the most basic asymmetry in the constitution of the subject in the sense that there lay, underneath the subject of representation, passive syntheses and larval selves which possess different temporalities than the linear one belonging to the subject of representation and the body as organism. The concept of the ahuman points to the necessity of overcoming the human (subject of representation/body as organism) for a critique of both capitalism and heteronormativity. The ahuman is that before/after the human which is beyond the identity of thinking and being, and as such it is the necessary ontological condition of disagency. The author will show that radical queer politics, considering that they are ontologically founded on the ahuman (absolute immanence), they move from the critique of (neoliberal/heteronormative) subject to the invention of new forms of life (after the human as organism). Such move is based on the particular ontology of desire, conceptualized as positive and without lack, which leads toward re-conceptualization of body and sexuality as a whole and, thus, toward the possibility of imagining different politics and communities.

Key words: queer, politics, capitalism, disagency, ahuman

* Овај рад је примљен 06 априла 2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 13. јуна 2016. године.